

ÇUKUROVALI ÂŞIKLARIN DİLİNDE 1974 KIBRIS BARIŞ HAREKÂTI*

Prof. Dr. Ali Berat ALPTEKİN**

ÖZ: 20 Temmuz 1974 tarihinde Enosis'i engellemek ve Kıbrıs'taki soydaşlarımızın can, mal güvenliğini korumak amacıyla garantörlük hakkının kendisine verdiği yetkiyle Kıbrıs'a havadan, denizden ve karadan harekât düzenleyen Türk Silahlı Kuvvetleri adaya barış ve huzuru da getirmiştir.

Bu harekâtı gelecekte yazacak tarihçilerin kullanacağı en önemli belgelerden birisi de âşıkların söyledikleri destanlardır. Makalemizde, Çukurovalı âşıkların (Âşık Abdulvahap Kocaman, Âşık Halil Karabulut, Âşık Deli Hazım, Âşık Osman Feymanî, Âşık Hacı Karakılçık) olayları yorumlaması çeşitli açılardan değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı, Çukurovalı âşıklar, destan.

The 1974 Cyprus Peace Operation in the Words of Ashiks from Çukurova

ABSTRACT: In order to avoid Enosis and protect the Turkish Cypriots in Cyprus, the Turkish Army had an operation from the air and the sea in the 20th July 1974, based on the guarantee treaty on the constitution; thus providing peace and tranquility on the island.

One of the most important records of the operation which could be transferred to future generations by the historians is the epic poems cited by the Ashiks. In our article, the interpretations of the Ashiks from Çukurova (Âşık Abdulvahap Kocaman, Âşık Halil Karabulut, Âşık Deli Hazım, Âşık Osman Feymanî, Âşık Hacı Karakılçık) will be focused on the basis of their comments from various different points.

Key Words: 1974 Cyprus Peace Operation, the ashiks from Çukurova, epic poem.

* Bu makale, daha önce Yakın Doğu Üniversitesi tarafından 3-6.11.2009 tarihleri arasında düzenlenen "II. Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Sempozyumu"nda aynı adla sunulan bildirinin genişletilmiş şeklidir.

** Selçuk Üni. Ahmet Keleşoğlu Eğt. Fak. abalptekin@yahoo.com

Tarihle destanın yakın bir ilişkisi vardır. Her tarihî olay ardında destanlar bırakmış, âşık, ozan, saz şairi veya halk şairi adını verdiğimiz insanlar tarafından önce söze, daha sonra da yazıya geçirilmiştir. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti tarihini yazacak olanların dikkate alacağı bu destanların söyleyicileri, Akdeniz'in karşı sahillerindeki Çukurova'dandır, Sivas'tandır, Kayseri'dendir, Erzurum'dandır, Kars'tandır, Konya'dandır. Bu makalede, on beş şiir üzerinde durulacaktır. Ancak destanlara geçmeden önce 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı'na nasıl geldiğine değinmek gerekir.

50.000 şehit verilerek 1 Ağustos 1571 tarihinde Osmanlı topraklarına katılan Kıbrıs, 12 Temmuz 1878 tarihinde geçici olarak İngiltere'ye terk edilmek zorunda kalır. Ada, 5 Kasım 1914 tarihinde İngiltere'ye bağlanır. 5 Kasım 1931 yılında adada yaşayan Rumlar, isyan başlatırlarsa da başarıya ulaşamazlar. Daha sonra İngilizlere ve Türklere karşı terör hareketi başlatan Rumlar, pek çok insanın ölümüne veya yurtlarından göç etmelerine sebep olur. Bütün bu olaylar Kıbrıslı Türkleri, Kıbrıs Türk Mukavemet Teşkilatı (1 Ağustos 1958) etrafında birleştirir. Kıbrıs Türk Mukavemet Teşkilatı'nın kurulmasıyla Türklerle Rumlar arasındaki çatışma, sonunda Zürih (11 Şubat 1959) ve Londra (19 Şubat 1959) anlaşmalarını getirir. Türkiye, Yunanistan ve İngiltere'nin garantörlüğünde Türk ve Rum halklarının eşitliğine dayanan Kıbrıs Cumhuriyeti, 15-16 Ağustos 1960 tarihinde kurulur. Ancak Yunanistan'ın aday kendilerine bağlama arzusu bitmediğinden, terör olayları son bulmamıştır. Bu arada *Erenköy*, *Geçitkale* ve *Boğaziçi*'ndeki katliamlar, Türkiye'nin sınırlı bir harekât yapmasına sebep olur. Ne yazık ki Makaryos bu arada boş durmaz ve 1 Ocak 1964 tarihinde Zürih ve Londra anlaşmalarını tek taraflı olarak fesheder. Bütün bu olanlar on binlerce Kıbrıs Türk'ünü, adadaki mallarını mülklerini satarak öz vatanlarından ayrılmak zorunda bırakır. Yunanistan'daki albaylar cuntasının ihtilali, Kıbrıs'ta faaliyet gösteren Yunan subaylarının tahrikleri ve baştan beri Yunanistan'a bağlanma idealiyle yanıp tutuşan Grivas, 15 Temmuz 1974 tarihinde Makaryos'u devirerek Kıbrıs Helen Cumhuriyeti'ni kurar.

Türkiye, garantör ülke olarak diplomasinin bütün şartlarını zorlar; ancak sonuç alınamayınca 20 Temmuz 1974 tarihinde adaya denizden çıkarma ve havadan indirme yapmak zorunda kalır (Alaysa 1992: 1-106; Kaya 2000: 283-314).

Yukarıda kısaca özetlediğimiz ve yakın tarihimizi ilgilendiren bu olaylar, anavatan Türkiye'de nasıl yankılanmıştır? Gelecekte tarihi yazacak olan tarihçilerin başvuru kaynaklarından olan destanlarda olaylar nasıl ele alınmıştır? Çıplak gözle bakıldığında Beşparmak Dağları'ndan Toroslar; Toroslar'dan Beşparmak Dağları görülmektedir. Bu kadar yakı-

nında olan olaylara Türk halkı ve onların sözcüleri âşıklar nasıl bakmışlardır?

1974 Kıbrıs Barış Harekâtı'ndan bu yana otuz yedi yıl geçti. Elbette, aradan geçen otuz yedi yılda o günleri yaşayanların bir kısmı vefat etti, bir kısmı da orta yaşın güzelliklerini yaşamaya başladı. Ancak bu otuz yedi yılda Türk saz şairlerinin o günler hakkındaki yorumları üzerinde pek durulmadı. Elbette bu şiirler, o yıllarda Anadolu halkı üzerinde büyük etki yaptı. O yıllarda genç birer âşık olan *Deli Hazım*, *Abdulvahap Kocaman* ve *Halil Karabulut* vefat ettiler. *Osman Feymanî* ve *Hacı Karakılçık* ise artık orta yaşın çok üzerindeler.

Âşıkların öğrenim durumlarına baktığımızda, bunların büyük bir çoğunluğunun ilkokul mezunu olduğunu görüyoruz. Ancak şiirlerinden hareketle, tarih bilgilerinin çok iyi olduğunu söyleyebiliriz.

Daha önceki yıllarda Sivaslı âşıkların Kıbrıs olaylarını yorumlamaları Doğan Kaya (2000), Kayserili âşıkların değerlendirmeleri Bayram Durbilmez (1999: 285-296), Çukurovalı âşıklardan 6'sının (Hacı Karakılçık, Âşık Derdiderya, Âşık Durdu Kozalak, Âşık Bilal Ceylan, Âşık Halil Karabulut, Âşık Haydar Aslan) konuyu işleyişi de Erman Artun (2006: 571-593) tarafından ele alınmıştı. Konuyu bir makale boyutu içerisinde incelediğimiz için Karslı, Erzurumlu, Sivaslı, Kayserili ve Konyalı âşıkların olaya bakışını değerlendirmedik. Ancak bu bölgelerde yaşayan âşıklarımız da olaylar karşısında duyarlılıklarını göstermişler ve konuyla ilgili onlarca destan söylemişlerdir.

Belki Artun'un böyle bir çalışması varken yeni bir araştırmaya gerek var mıydı diyenler olabilir. Artun'un makalesi ile bizim araştırmamız karşılaştırılırsa bakış açılarımızın farklı olduğu kolayca görülebilecektir. Ayrıca Artun'un makalesinin yayımlanmasından bu yana on beş yıla yakın bir zaman geçmiştir.

Ayrıca biz, Artun'un çalışmasında olmayan *Âşık Abdulvahap Kocaman*, *Âşık Deli Hazım* ve *Âşık Osman Feymanî*'nin de konuyla ilgili şiirlerini ele aldık.

Anadolu halkının gözündeki Kıbrıs, Türkiye'nin bir parçasıdır. Bu parça olma düşüncesi, o kadar ileri götürülmüştür ki halk arasında yaşatılan efsanelerde, Toroslar'da kaybolan tas Kıbrıs'ta bulunmuştur. Mağosa Kalesi'nin alınması sırasında Canpolat efsanesi teşekkül etmiştir. 1974 Barış Harekâtı sırasında Antalya'da deniz üzerinden kurulan bir köprüden binlerce insan, Türk ordusuna yardım etmek için adaya doğru yolculuk yapmıştır. Mehmetçik'in Beşparmak Dağı'nın tepesine çıkardığı tank, hâlâ yerinde durmaktadır. Türbelerin başındaki kaybolan sancaklar, savaşın bitiminde kanlı bir şekilde yerine gelmiştir. Malatya'nın Darende

ilçesindeki Somuncu Baba'nın türbesinin önünde bulunan havuzdaki ve Urfa'daki Balıklı Göl'deki balıklar kaybolmuştur. Bu balıklar, savaşın sonunda üzerlerinde yaralarla geri gelmişlerdir (Alptekin 1994: 21-24, Sakaoğlu 2002: 55-60, 104-108).

Çukurova, Türkiye sınırları içerisinde Kıbrıs'a en yakın yerleşim merkezidir. Harekâtın yapıldığı yıllarda yöre âşıklarının olaya ilgisiz kalmadıkları, duyduklarını destanlaştırdıkları bilinmektedir. O yıllarda gençliğimizin de etkisiyle olaylara hamasi yönden yaklaşmıştık. Oysa şimdi âşıkların Kıbrıs olaylarını yorumlamalarını daha tarafsız ve bilimin süzgecinden geçirerek değerlendirebileceğiz. Ayrıca bu makaleyle bir bütünün parçalarını da tamamlamayı amaçlıyoruz. Bir başka ifadeyle, Doğan Kaya, Bayram Durbilmez ve Erman Artun tarafından yapılan çalışmalara katkıda bulunmak istiyoruz.

Çukurovalı beş âşığın (*Âşık Deli Hazım*, *Âşık Hacı Karakılçık*, *Âşık Halil Karabulut*, *Âşık Osman Feymanî*, *Âşık Abdulvahap Kocaman*) on beş şiirinin tamamı, on birli hece ölçüsüdür. Âşıklar, on beş şiirin tamamını destan üslubuyla kaleme almışlardır. Ancak bu âşıklar arasında şiirine destan diyen sadece Abdulvahap Kocaman'dır.

Şiirlerin hece sayılarındaki bazı kusurlar da gözden kaçmamaktadır. Bu durum âşıkların yanı sıra, bu şiirleri yazıya geçirenlerden de kaynaklanmış olabilir.

Genel olarak bakıldığında şiirlerin başlangıç dörtlüklerinin birkaçı dışında ortak olduğu görülmektedir:

Yirmi temmuz bin dokuz yüz yetmiş dört (Âşık Deli Hazım, Özçelik 2004: 161).

Yirmi temmuz bin dokuz yüz yetmiş dört (Âşık Osman Feymanî, Halıcı 1981: 206).

Yetmiş dört yirmi Temmuz sabahı (Âşık Hacı Karakılçık, Alptekin 1993: 141).

Yetmiş dört senesi yirmi Temmuz'da (Âşık Halil Karabulut, Sakaoğlu 2002: 455).

Helenler Kıbrıs'ta ihtilal yaptı (Âşık Deli Hazım, Özçelik 2004: 161).

Türk gücünü ispat etti (Âşık Hacı Karakılçık, Alptekin 1993: 136).

Anadolu'muzdan Anavatan'dan (Âşık Hacı Karakılçık, Alptekin 1993: 143).

Biz Kıbrıs'ı terk edersek Yunan'a (Âşık Halil Karabulut, Sakaoğlu 2002: 457; Damlada Derya Gizlidir 1988: 78).

Şu Kıbrıs'ta Rumlar Türk'e saldırmış (Âşık Halil Karabulut, Sakaoğlu 2002: 458).

- Kıbrıslı kardeşim az bekle beni* (Âşık Halil Karabulut, Sakaoğlu 2002: 459).
Gelin güvey olma kendi kendine (Âşık Halil Karabulut, Sakaoğlu 2002: 460).
Yine sana şanlı zafer görüldü (Âşık Abdulvahap Kocaman, Halıcı 2001: 210; Atılğan 1999: 135).
Ecdat yadigârı ata mirası (Âşık Abdulvahap Kocaman, Atılğan 1999: 137).
Yine baş kaldırmış murdar Makaryos (Âşık Abdulvahap Kocaman, Atılğan 1999: 138).

Farklı âşıkların kaleminden / dilinden çıkan beş şiirin aynı mısra ile başlaması doğaldır. Çünkü âşığın şiirinin başlangıcında, neyi işleyeceğini vurgulaması gerekir. On şiirin başlangıç mısralarında ise olayların sebebi anlatılmıştır. Bu arada bazı mısralar, âşığın dost ve düşmana nasihati ile başlamaktadır. Bu şiirlerin ilk dörtlüklerinde nasihatın yanı sıra, bazı olayların sebeplerinin sıralanması daha sonraki mısralara hazırlık mahiyetindedir.

Adaya çıkarma yapılmasının sebepleri arasında ilk sırayı, Rum-Yunan işbirliği sonucunda adanın Yunanistan'a ilhak edilmesi almaktadır. Bu durum, bölge âşıkları tarafından kabul edilmemektedir. Âşıklar, dönemin siyasilerinin söylemlerini kullanarak, "Biz adaya barış için, Enosis'i engellemek için çıktık" der gibidirler.

Son zamanda Yunanlılar azdılar
 Enosis'i planlayıp çizdiler
 Garantörü, anlaşmayı bozdular
 Müdahale yolun seçti ordumuz
 (Özçelik 2004: 160).

Aynı âşıklar, zaman zaman da Enosis hayalinin sona ermesinin sebeplerini işlemektedirler:

Al bayrak Kıbrıs'ta dalgalanıyor
 Akdeniz sevinçten çalkalanıyor
 Enosis hayali gölgeleniyor
 Hürriyet özgürlük geldi bir daha
 (Alptekin 1993: 136).

On beş şiirden onunda, Rum-Yunan ordusunun Enosis düşüncesi ve bu idealin Türk ordusu tarafından bertaraf edilmesi anlatılmıştır:

- Enosis'e kilit vurdu Mehmetçik* (Âşık Halil Karabulut, Sakaoğlu 2002: 456).
Bir sakız çiğnersin adı Enosis (Âşık Halil Karabulut, Sakaoğlu 2002: 460).

İşte Enosis'in koktuğu gündür (Âşık Osman Feymanî, Ahu Gözlüm 1989: 80).

Çukurovalı âşıklar, Kıbrıs Barış Harekâtı'ndan söz ederlerken ilham kaynaklarının Atatürk olduğunu belirtmişlerdir. Bir karşılaştırma yapılacak olursa, on yedi Sivas yöresi âşığından sadece ikisi şiirlerinde Atatürk'ten söz etmişlerdir. Çukurova'da ise üzerinde durduğumuz ve şiirlerini aldığımız beş âşığın tamamı, Atatürk ve fikirlerinden bahsetmişlerdir:

Bize ilham Atamızın görüşü (Âşık Deli Hazım, Özçelik 2004: 160).

İzinde yürürüz yüce Ata'nın (Âşık Hacı Karakılçık, Alptekin 1993: 136).

İlham kaynağımız yüce Kemal'den (Âşık Hacı Karakılçık, Alptekin 1993: 141).

Atatürk'ün ruhu gücenir bize (Âşık Halil Karabulut, Sakaoğlu 2002: 457; Damlada Derya Gizlidir 1988: 78).

Yüce Atatürk'ü sor Akdeniz'e (Âşık Osman Feymanî, Halıcı 1981: 207)

Parolamız 'ya istiklal ya ölüm' (Âşık Abdulvahap Kocaman, Atılğan 1999: 137).

Rehberimiz Atatürk'ün ilkesi (Âşık Abdulvahap Kocaman, Atılğan 1999: 138).

Çukurovalı âşıklar, şiirlerinde Kıbrıs'ın tapusundan ve ecdat yadigarı olduğundan söz etmektedirler.

Yavru vatan Kıbrıs öz yurdumuzu (Âşık Hacı Karakılçık, Alptekin 1993: 136).

Kıbrıs Atamızdan bize zilliyettir (Âşık Deli Hazım, Özçelik 2004: 162).

Türklerdedir yavru vatan tapusu (Âşık Deli Hazım, Özçelik 2004: 160).

Kıbrıs ecdat yurdu atılmaz serden (Âşık Deli Hazım, Özçelik 2004: 160).

Çukurovalı âşıklar, 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı'nı işlerken; bugün hem Kuzey Kıbrıslı hem de Türkiyeli gençlerin büyük çoğunun bilmediği olaylardan da söz ederler. Tarihi yazanlar "Ayşe tatile çıksın" ifadesinin açılımını vermelidirler. Aksi takdirde Âşık Hacı Karakılçık'ın dörtlüğünü tahlil edebilmek mümkün olmayacaktır.

Biz milletçe kararımız açıldı
Savaş için hep karnımız acıktı
Ayşe, Cenevre'den tatile çıktı
Bayrağı kaleye çekti Kıbrıs'ta

(Alptekin 1993: 142).

Bilindiği gibi Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanı rahmetli Turan Güneş, birinci harekâtın sonra diplomaside bir sonuca ulaşamadığı için, ikinci harekât başlasın anlamında “Ayşe tatile çıksın” demiş ve Türk ordusu Kıbrıslı mücahitlerle birlikte bugünkü sınırları çizmiştir.

Yine o yıllarda yaşanan olaylara Birleşmiş Milletlerin seyirci kalması, o günleri yaşayanların hafızalarında kayıtlıdır. Aslında Türkler, tarih boyunca düşmanına bile hoşgörülü davranmayı bilmişlerdir. Savaşın en şiddetli döneminde matarasındaki suyu yaralı düşman askerine veren, başka hangi ülkenin askeri olabilir? Tarih unutulmak için değil ders almak içinse, önce tarih dersine iyi çalışmalıyız. Aşağıdaki dörtlükleri bu ders kapsamında okumamız şarttır:

Yunan subayları kol kol gezerken
Sivil halkı kurşunlara dizerken
Cesetleri yakıp çukur kazarken
Kim der barış gücü yoktu Kıbrıs'ta

(Alptekin 1993: 141)

Birleşmiş Milletler etmeyin tasa
Seferimiz olacaktır çok kısa
Savaş değil sulha geldik Kıbrıs'a
Sanmayın ki kana girmek kastımız

(Sakaoğlu 2002: 454; Damlada Derya Gizlidir 1988: 95)

Yunan darbe yaptı kapandı bölüm
Makariyos kaçtı tutmadı ölüm
Kıbrıs Türklerine ermeden zulüm
Yetiştirdi imdada koştur ordumuz

(Özçelik 2004: 159)

Yunan denen sinsî oyunbozanı (Âşık Halil Karabulut, Sakaoğlu 2002: 453; Damlada Derya Gizlidir 1988: 94-95).

İşbirlikçi Yunan ile piskopos (Âşık Halil Karabulut, Sakaoğlu 2002: 458).

Bu oyunda Yunanlının eli var (Âşık Halil Karabulut, Sakaoğlu 2002: 458).

Kıbrıs düşer Yunanlının ağına (Âşık Halil Karabulut, Sakaoğlu 2002: 458).

Yukarıda verilen dörtlüklerin tamamında Kıbrıs olaylarının arka planında Yunanlıların olduğu işlenmektedir. Bu bilgi tarihî kaynaklarda da kayıtlıdır.

Kıbrıs çıkarmasının ilk gününde şehit olan Albay İbrahim Karaoğlanoğlu da Çukurovalı âşıklar tarafından unutulmamıştır:

Karaoğlanoğlu Albay İbrahim
Şehitsiniz şehit rahman ve rahim
Adada Rumların arzusu vahim
Uygarlığa kurşun sıktığı gündür
(Halıcı 1981: 206-207; Ahu Gözlüm 1989: 80-81).

1970’li yıllarda Mersin’de Kıbrıs Rum Radyosu’nun yanı sıra Bayrak Radyosu’nu da dinlenirdi. Rum Radyosu Türkçe haberlerin yanı sıra, Türkçe türkü ve şarkılar da yayınlardı. İşte o buhranlı günlerde Kıbrıs Türk’ünün dünyaya açılan tek sesi Bayrak Radyosu’ydu. Âşık Halil Karabulut, günün birinde Bayrak Radyosu’nun “zafer marşı” çalacağından şöyle bahseder:

Gayrı dayanamaz oldum zarına
Azimetim belki bugün, yarına
Bayrak Radyosu’nda matem yerine
Zafer marşı çalacağım, sabır et
(Sakaoğlu 2002: 459).

Çukurovalı âşıklar, 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı’yla ilgili şiirlerinde duygularını bazen atasözleri ve deyimlerle dile getirmişlerdir. Âşıklarımız şiirlerinde bu türleri ustalıklı kullanmışlardır. Böylece hem şiir dili güzelleşmiş, hem de verilmek istenilen mesaj daha açık bir şekilde dinleyiciye /okuyucuya ulaştırılmıştır:

Avucunu yala dendi Yunan’a (Âşık Halil Karabulut, Sakaoğlu 2002: 456).

Halil der ki sabrın sonu selâmet (Âşık Halil Karabulut, Sakaoğlu 2002: 459).

Kar yağar da güvendiğin dağlara (Âşık Halil Karabulut, Sakaoğlu 2002: 460).

Gelin güvey olma kendi kendine (Âşık Halil Karabulut, Sakaoğlu 2002: 460).

Keskin sirke zarar imiş küpüne (Âşık Osman Feymanî, Ahu Gözlüm 1989: 80).

Çukurovalı âşıklar şiirlerinde Türk büyüklerinin yanı sıra, Yunan ve Rum komutanlardan da söz etmişlerdir. Şiirlerde Mustafa Kemal Atatürk'ten başka Sokollu Mehmet Paşa, Yavuz Sultan Selim, Fatih Sultan Mehmet, Kanuni Sultan Süleyman ile Trikopolis ve Makaryos'un da adı geçmektedir.

Çukurovalı beş âşığın on beş şiirinde dikkatimizi çeken bir başka husus kavramlarla ilgilidir. Şiirlerde kullanılan kavramlar (ihtilal, garantör, anlaşma, hürriyet, savaş değil barış kurmak, diplomasi çabası, Rumlar Türk'e saldırmış, işbirlikçi, esaret, özgürlük, vazgeçmeyiz), Türklerin adaya çıkış amaçlarını yansıtmaları bakımından önemlidir:

Helenler Kıbrıs'ta yaptı **ihtilal**
 Son zamanlarda Yunanlılar azdılar
Garantörü anlaşmayı bozdular
Hürriyet köşkünün kurdelasını
 Tarihe yeni bir **zafer** ekledin
Savaş değil barış kurmak kastımız
 Boşa gitti **diplomasi çabası**
Rum vahşetinin dahi sona getirdi
 Şu Kıbrıs'ta **Rumlar Türk'e saldırmış**
İşbirlikçi Yunan ile Piskopos
 Mehmetçiğin eğilmeyen **hür başı**
Esaret yakışmaz sülalemize
 Kıbrıs'ta **özgürlük** meşalesini
 Ölse bile **vazgeçmeyiz** Kıbrıs'tan

Konu kapsamında Âşık Halil Karabulut tarafından farklı zamanlarda yazılan iki şiirdeki iki dördlük dikkat çekmektedir. Aynı âşığın farklı zamanlarda aynı kelime dünyasıyla, farklı ayakları nasıl kullandığını göstermesi bakımından iki dördlüğü de aşağıya alıyoruz:

Makariyos gemi almış azıyı
 Hatırlatmak gerek ona maziyi
 Anasından ayırırsak kuzuyu
 O vatan ne söyler bu vatan ne der
 (Sakaoğlu 2002: 457).

Makaryos gemi almış azıya
 Anasından ayıracak kuzuyu
 Arsız Yunan tez unutmuş maziyi
 Ona yine ders vermek farz oldu
 (Sakaoğlu 2002: 458).

Birinci dördlüğü birinci ve üçüncü mısrasıyla; ikinci dördlüğü birinci ve ikinci mısraları kelime kelime aynı değildir. Ancak sadece mısra-

ların kuruluşundaki sıralamada bir farklılık vardır. Birinci dördlüğün ikinci mısrası ile; ikinci dördlüğün üçüncü mısrası arasındaki kelime farklılıkları da yine küçük bir dikkatle görülebilmektedir. Dördüncü mısralar ise her iki dördlükte de farklıdır.

Bölge âşıklarının şiirlerinde fazla olmamakla beraber argo diyebileceğimiz kelimelere de yer verilmiştir. Bu hususu, şiirin muhtevası ve âşığın performansı sırasındaki coşku hâliyle izah edebiliriz.

Kuduz itler masumları dalamış (Âşık Halil Karabulut, Sakaoğlu 2002: 458).

Ne havlarsın bize ey Rum teresi (Âşık Halil Karabulut, Sakaoğlu 2002: 460).

Anlaşma bozarsın çok herze yersin (Âşık Halil Karabulut, Sakaoğlu 2002: 460).

Pis Makaryos Türk'e niçin ürersin (Âşık Abdulvahap Kocaman, Atılğan 1999: 138).

Abdulvahap Kocaman'ın bir dördlüğünde, tan vaktiyle birlikte savaşa başlanmasından söz edilmektedir. Tarih sayfaları şöyle bir karıştıracak olursa bu durumun pek çok örneği görülebilir. Bunun, en son örneği, 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı'dır.

*Uyur sanma Mehmetçikler uyanık
Hücum borusunu çal yanık yanık
Sabah seher vakti ala karanlık
Beşparmağ'a çık Mehmet'im çekinme*

Âşık Abdulvahap Kocaman (Halıcı 2001: 210-212; Atılğan 1999: 136).

Beş âşığımızın şiirlerinin son dördlüklerinde fikir birliği edilmişçesine, Türk insanının düşünce dünyası dile getirilmiştir.

Çekilen çilenin sona ermesi (Âşık Deli Hazım).

Türk askerine övgü (Âşık Hacı Karakılçık).

Yavru vatana selam (Âşık Hacı Karakılçık).

Elli iki sene öncesinin hatırlatılması (Âşık Halil Karabulut).

Kıbrıs'ın anavatan Türkiye istemediği sürece ondan ayrılmayacağı düşüncesi (Âşık Halil Karabulut).

Savaşa girmenin haklı gerekçesi (Âşık Halil Karabulut).

Hak verilmez alınır (Âşık Halil Karabulut).

Adaya nizam getirme düşüncesi (Âşık Osman Feymanî).

Kıbrıs'tan ne pahasına olursa olsun vazgeçilmeyeceği düşüncesi (Âşık Abdulvahap Kocaman).

On beş şiirin tamamında da 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı ele alınmıştır. Sadece Abdulvahap Kocaman Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin ilan edilmesi, anayasası, vb. olayları bir şiirinde işlemiştir.

Çukurova yöresi âşıkları, üzerinde durulan şiirlerin tamamında Cumhuriyet'in kurucusu Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ü çeşitli yönleriyle işlemiştir. Bu da yöre âşıklarının Cumhuriyet'e ve onun kurucusuna bağlılıklarını göstermesi bakımından önemlidir. Bilindiği gibi Atatürk, Kıbrıs'tan Anadolu'ya yapılan göçü durdurmuş ve adadaki Türklerin dillerine sahip çıkmalarını istemiştir.

Burada dikkatimizi çeken bir başka husus, Çukurova âşıklarının dönemin başbakanı Bülent Ecevit ve Genel Kurmay Başkanı Orgeneral Semih Sancar'dan söz etmemeleridir. Beş âşığı da yakından tanıyan ve dönemin siyasî yapısını bilen biri olarak Başbakan Bülent Ecevit'ten söz etmemelerini doğal karşılıyoruz. Ancak Genel Kurmay Başkanı'nın niçin dile getirilmediğini bilemiyoruz.

Ele alınması gereken diğer bir husus, âşıklarımızın tarih ve coğrafya bilgileridir. Yazımızın başında da belirttiğimiz gibi, çoğu okuma yazmayı bile sonradan öğrenen âşıkların hayal dünyalarındaki gerçekler örtüşmektedir. Bu âşıklardan hiçbiri 1974 Barış Harekâtı'ndan önce Kıbrıs'ı görmemiştir. Ancak Lefkoşa, Beşparmak Dağları, çıkarmanın yapıldığı coğrafi alan, silahlı kuvvetlerin çıkarma ve indirme sırasındaki durumları şiirlerde eksiksiz olarak verilmiştir.

Çukurovalı âşıklar, zaman zaman da yavru vatanda yaşayan insanların ruh hâllerini işlemişlerdir: "Anavatan bizi terk etmezse, biz onu asla terk etmeyiz." düşüncesi, Kıbrıslı Türklerin büyük çoğunluğunun görüşüdür.

Sonuç olarak Çukurova âşıklarının gözüyle son otuz yedi yıldır ay yıldızlı bayrağının gölgesinde anavatanın da desteğiyle her geçen gün gelişen Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, 1878-1974 yılları arasında bir daha yaşamak istememektedir. Kıbrıs Türkleri, âşıkların da ifade ettiği gibi esareti kabullenmeyen bir neslin çocuklarıdır. Onlar büyük Atatürk'ün ifadesiyle yurtlarında ve dünyada barış içinde yaşamak istemektedirler.

KAYNAKÇA

- ALASYA, Halil Fikret (1992), *Kıbrıs ve Rum Yunan Emelleri*, KKTC Eğitim ve Kültür Yayınları, Lefkoşa.
- ALPTEKİN, Ali Berat (1993), *Âşık Hacı Karakılçık / Hayatı, Sanatı ve Şiirlerinden Örnekler*, Kültür Ofset Basımevi, Antakya.

- ALPTEKİN, Ali Berat (Ağustos 1994), “1974 Kıbrıs Barış Harekâtının Anadolu Efsanelerindeki İzleri”, *Erciyas*, 17 (195).
- ATILGAN, Halil (1999), *İki Taştan İbare/ Kadırlılı Abdolvahap Kocaman/Hayatı-Sanatı-Şiirleri*, Adana Valiliği Yayınları, Adana.
- ARTUN, Erman (2006), “Adanalı Âşıkların Şiirlerinde Kıbrıs Barış Harekâtı”, *Adana Halk Kültürü*, Ulusoy Matbaacılık Ltd. Şti., Adana.
- KARABULUT, Âşık Halil (1988), *Damlada Derya Gizlidir*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- DURBİLMEZ, Bayram (1999), “Kayserili Saz Şairlerinin Şiirlerinde Kıbrıs”, *II. International Congress for Cyprus Studies/ İkinci Uluslar arası Kıbrıs Araştırmaları Kongresi*, Doğu Akdeniz Üniversitesi Kıbrıs Araştırmaları Merkezi, Gazimağusa/ KKTC, 24-27 November/ Kasım 1998. (Yayın: *İkinci Uluslar arası Kıbrıs Araştırmaları Kongresi, 24-27 Kasım 1998, c.III, Türkçe Bildiriler, Edebiyat- Sanat* (hzl. İ.Bozkurt, H. Ateşin, M. Kansu), Gazimağusa-KKTC, 1999, s. 285-296.)
- DURBİLMEZ, Bayram (1999), *Kayserili Halk Şairlerinin Şiirlerinde Kıbrıs*, Geçit Yayınları, Kayseri.
- DURBİLMEZ, Bayram (2000), “Tarihî Olay-Edebî Metin İlişkileri Bağlamında Kıbrıs Konulu Âşık Tarzı Şiirler Üzerine Bir Değerlendirme”, *Proceedings of the Third Internatioal Congress for Cyprus Studies/Üçüncü Uluslar arası Kıbrıs Araştırmaları Kongresi Bildirileri*, Volume/C. 2 Linguistics& Literature, Doğu Akdeniz Üniversitesi Yay.: Gazi Magosa, s. 87-105.
- HALICI, Feyzi (1981), *Saz Şairlerinin Diliyle Atatürk*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- KAYA, Doğan (2000), “Sivaslı Âşıkların Kıbrıs Konulu Şiirleri”, *Âşık Edebiyatı Araştırmaları*, Kitabevi Yayınları, İstanbul.
- ÖZÇELİK, Mehmet (2004), *Âşık Deli Hazım*, Fakülte Kitapevi, Isparta.
- SAKAOĞLU, Saim (1992), *Efsane Araştırmaları*, Eğitim Fakültesi Yayınları, Konya.
- SAKAOĞLU, Saim (2002), *Kadırlılı Âşık Halil Karabulut/ Destan Destan Üstüne*, Sumbas Kaymakamlığı Sumbas ve Köylerini Toplumsal Kalkındırma Birliği Yayınları, Kadırlı.